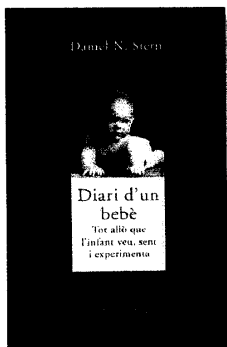

Joan Coderch

La vinculació afectiva com a eix de la vida afectiva

Diari d'un bebè

Tot allò que l'infant veu, sent i experimenta

DANIEL N. STERN.

Traducció: Pere Folch

Monografies de Psicoanàlisi

i Psicoteràpia

14 x 22 cm. 162 pàgs. Rústica

14,18 € - Ref. 103509.1

Retrat original i singular de la vida interior d'un nadó, escrit amb el mínim de tecnicismes i amb un estil que va des de la descripció més rigorosa dels fets fins a la intuïció poètica.

► El pas del temps consolida la denominada "teoria de l'afecció o teoria de la vinculació afectiva" (*attachment theory*) creada pel psicoanalista anglès John Bowlby (1907-1990). Amb aquesta teoria, dins del pensament psicoanalític actual, entenem millor tant el desenvolupament de la ment humana com la seva patologia i les condicions necessàries per a la salut mental. Bowlby va començar la seva vida professional com a psiquiatra, abans de dedicar-se a la psicoanàlisi, treballant en una llar per a nens i adolescents inadaptats, amb trastorns de comportament i actes de delinqüència. Ben aviat es va adonar que els problemes i perturbacions que presentaven els nois acollits a la llar estaven estretament lligats amb l'estat psíquic dels pares, així com amb la relació que aquests mantenien amb el fill i amb el tracte que li donaven, especialment pel que feia a la mare. Això el va portar a pensar que les relacions primàries mare-fill són molt importants per al desenvolupament emocional del petit i que la influència d'aquestes relacions viscudes en la infància persisteix al llarg de tota la vida. Especialment significatiu va ser, per a ell, el fet de comprovar que un tret peculiar dels lladres juvenils era haver sofert, pels motius que fos, una perllongada separació dels pares o un maltractament per part d'aquests. I també va veure que els nens que havien sofert una seriosa mancança de cura maternal, ja fos per malaltia de la mare, trastorns psíquics d'aquesta o separació per les causes que fossin, solien presentar els mateixos simp-

omes i trastorns del caràcter que havia trobat en el lladres juvenils.

Continuant amb les seves investigacions sobre la importància del paper de la criança per part dels pares, i en particular de la mare, Bowlby es va endinsar en l'estudi de l'etologia, i es va apercebre que alguns dels descobriments d'aquesta disciplina, referents als mamífers, poden ajudar-nos a comprendre millor la ment humana i el comportament dels homes i les dones. Recordem que l'etologia és la branca de la biologia que estudia el comportament dels animals en les condicions de llur hàbitat natural, i l'explica com un conjunt d'accions dirigides a modificar, d'acord amb les necessitats de l'organisme, les relacions entre aquest darrer i el medi que l'envolta, a fi de facilitar-ne l'adaptació i supervivència. Doncs bé, Bowlby va advertir que els éssers humans comparteixen amb els mamífers un tret característic, que és l'impuls de totes les cries a romandre en contacte amb la mare des del moment del naixement. L'etologia considera que aquest impuls està al servei de la supervivència, ja que la presència de la mare és la major defensa contra els depredadors i altres perills. Però el que més ens interessa d'aquesta qüestió és que els estudis etològics van assenyalar que aquest impuls d'una estreta vinculació amb la mare no es basa, fonamentalment, en la pretensió de rebre aliment, sinó en quelcom que sembla més aviat una necessitat de seguretat i calidesa afectiva.

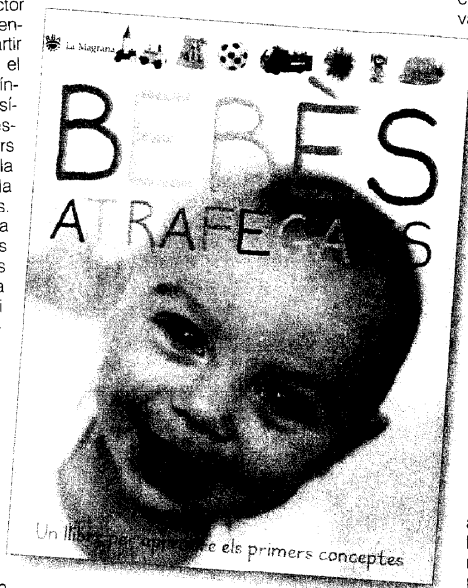
Una bona il·lustració del que acabo de dir és la que ens ve donada pels estudis en el decenni dels seixanta d'una parella d'etòlegs, Harry i Margaret Harlow. Aquests autors van prendre com a punt de partida les investigacions, de principi dels cinquanta, d'un psicoanalista, R. Spitz, sobre la importància de les relacions afectives dels infants amb la mare o persona que la substitueixi. El seu llegat intel·lectual ha impregnat el patrimoni comú de coneixements sobre la infantesa.

El psicoanalista i investigador R. Spitz va comparar l'evolució de dos grups d'infants. Un grup estava compost per infants que havien estat abandonats per les mares des del moment del naixement o poc després, i que des de llavors vivien en un orfanat on rebien, endemés de l'atenció adequada, totes les atencions físiques i mèdiques necessàries, a cura d'un personal d'infermeria excel·lent però que canviava amb freqüència i no disposava de prou temps per establir relacions afectives *suficients* amb els infants. L'altre grup el formaven fills de mares delinqüents, prostitutes, alcohòliques, etc., que estaven empresonades amb llurs infants, dels quals prenen cura personalment. Va trobar que les diferències entre tots dos grups, quant a evolució somàtica, creixement mental, freqüència de malalties i mortalitat era impressionant. No tan sols els infants criats amb les mares caminaven, parlaven, controlaven els esfínters, etc. molt abans, sinó que també emmalaltien molt menys i llur índex de mortalitat era molt més reduït que el dels de la llar per a orfes, tan curiosament atesos per personal sanitari. Va quedar palès, doncs, que per als infants la relació afectiva amb la mare o persona substituïda és un factor tan important i necessari com l'alimentació i les atencions físiques. A partir dels treballs de Spitz s'ha estès el terme *hospitalisme* per designar la síndrome de trastorns somàtics i psicològics que pateixen els infants ingressats en centres hospitalaris o llars d'infants sense la presència de la mare o persona que estableixi la necessària relació afectiva amb ells. En un principi, el nen separat de la mare mostra símptomes intensos d'angoixa, crida, protesta, plora i es desespera. Finalment entra en una fase de depressió i abatiment i deixa de plorar. Llavors, les persones no enteses creuen que l'infant ja «s'ha adaptat». En els nadons el quadre pot ser mortal. Si la manca de relació afectiva no és alleujada d'alguna manera, el nadó, després de la fase depressiva, pot entrar en un estat de marasme que arriba fins a la mort. En realitat, aquesta imprescindible necessitat d'una relació afectiva per part dels nadons era ja coneguda d'antic per la saviesa popular, i fou una errònia comprensió dels avenços de la tècnica, la medicina i la lluita contra les malalties infeccioses i els contagis allò que la va fer oblidar. Una prova d'aquest coneixement resideix en una vella llegenda, de la qual no puc garantir pas l'autenticitat, però que mostra que el

problema ja havia estat plantejat. Diu aquesta llegenda que el rei Frederic II de Prússia, que regnà des de 1740 a 1773, com que era molt militarista volgué formar un exèrcit constituït per homes sense sentiments afectuosos ni lligams familiars de cap classe que els destorbessin per anar a la guerra, i al dit efecte escollí cent nadons entre els més saludables que pogué trobar, els separà de llurs mares, els encarregà a altres tantes robustes dides i va ordenar a aquestes que els atenguessin i alletessin amb tota cura però sense que se'ls donés mai la més petita carícia ni cap prova d'afecte, pensant que així crearia un tipus d'home sense sentiments ni necessitats afectives, disposat a viure tan sols per a la lluita. I acaba la llegenda dient que el resultat de l'experiment no es va poder comprovar mai, perquè lamentablement, i sense que se'n sabés la causa, cap dels nadons no va sobreviure a la primera infància. Ara sí que en sabem la causa! Sigui això llegenda o verídica història, allò important és que gràcies als treballs pioners de Spitz la societat ha anat prenent consciència de la importància fonamental de les relacions afectives entre els nadons i la mare i, encara que massa lentament, ha anat donant-se un canvi en alguns costums totalment antinaturalistes que s'havien instal·lat en les societats industrialitzades del món nord-occidental, com ara separar el nadó de la mare en el moment del naixement i deixar-lo en la *nursery*, impedit d'aquesta manera l'establiment d'una interacció comunicativa des del començament; substituir l'alimentació maternal per l'alimentació amb llets preparades; privar la mare d'estar prou hores amb el fill en el cas d'hospitalització d'aquest, etc.

Reprenem els experiments dels Harlow, tot advertint, primer, que aquests experiments són criticables perquè provocaven sofriment als micos que n'eren objecte i que per aquest motiu no els podem aprovar, però en aquella època la humanitat encara no havia desenvolupat l'actual sensibilitat pels animals. El que feia el matrimoni Harlow era separar algunes de les cries de ximpanzés de llurs mares molt poc després de néixer i posaven a llur abast dues mares artificials, una construïda amb filferros i l'altra recoberta d'un teixit de pelfa, suau i càlida. La mare de filferro tenia una tetina que el petit ximpanzé podia xuclar per obtenir la llet que necessitava, mentre que la mare de pelfa no en tenia. El que van observar els experimentadors és que els petits micos anaven a la mare de filferro per xuclar de la tetina tan sols quan tenien gana, mentre que moltes estones romanien abraçats a la mare de pelfa, i que, quan per alguna cosa com la presència d'altres micos, sorolls desacomunats, etc. s'espantaven, corrien a arraulir-se als braços d'aquesta mare. És a dir, que va quedar palpablement demostrat que la necessitat primordial dels petits micos no era la d'una mare que subministrés aliment, cosa que feia la mare de filferro, sinó la d'una mare en la qual, pel fet de ser més semblant a la mare biològica, trobessin la sensació d'alguna calidesa, suport i seguretat. Expressat més breument, l'impuls d'obtenir aliment és diferent de l'impuls, igualment innat, d'estar a prop d'una figura —que en condicions naturals és la mare— que ofereixi seguretat, protecció i alguna cosa que, almenys en l'aspecte físic, pugui sentir-se com una manifestació d'afecte, per tant, és un impuls a una vinculació afectiva. També es va poder observar en aquests experiments que els micos criats sense la presència d'una mare real, ja en la vida adulta, no sabien jugar amb els altres, no se «socialitzaven» dins del grup ni s'aparellaven malgrat la presència d'una parella adequada, o sia que patien trastorns greus en llur comportament a causa d'haver sofert la manca de la imprescindible vinculació afectiva amb la mare. Els etòlegs creuen que aquest impuls a la recerca de l'atansament i el contacte amb la mare és propi de tots els mamífers. És un impuls que compleix una funció de supervivència, ja que la presència de la mare és la millor defensa contra tota mena de perills, especialment el dels depredadors, endemés d'assegurar l'aprovisionament d'aliment.

Malgrat que el comportament dels animals estudiats pels etòlegs no es pot superposar al dels éssers humans, sí que els estudis portats a terme per Spitz, Bowlby i altres autors palesen, com ja hem vist, que la vinculació afectiva és en els infants totalment necessària per a llur desenvolupament i per a llur salut física i mental. Allò que primordialment explica la teoria de la vinculació afectiva és, en primer lloc, l'extraordinària importància que posseeixen els vincles emocionals entre l'infant i els seus pares, però subratlla que aquesta importància de la vinculació afectiva no

Bebés atrafegats

Ed. La Magrana
21,5 x 27,5 cm 26 pags. Cartoné
12,00 € - Ref. 106847.1

El taller del Pare Noel

SUSANNA RONCHI

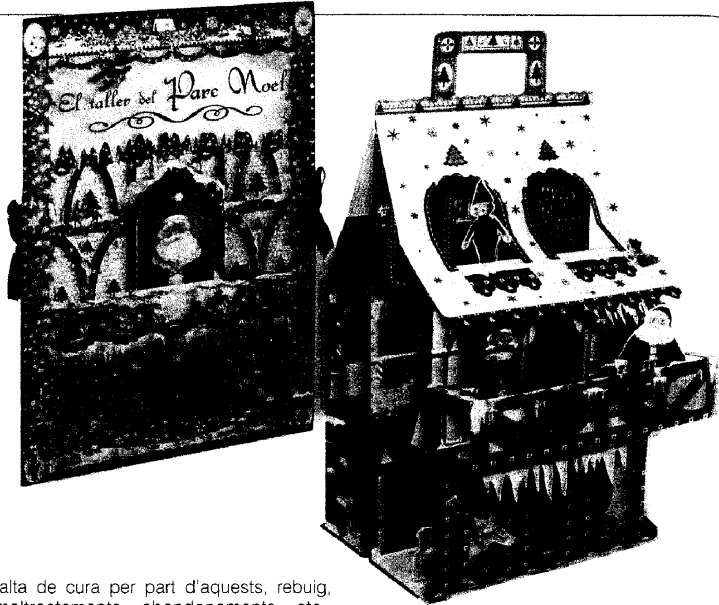
Ed. La Galera - 25,50 x 38 cm

Totalment desplegable

17,90 € - Ref. 107194.1

Desplegat es converteix en una gran casa.

NOVETAT

→ s'esgota en la infantesa, sinó que persisteix al llarg de la vida de l'adult, perquè sempre els éssers humans, tinguin l'edat que tinguin, necessiten llaços afectius amb els altres. En segon lloc, aquesta teoria emfatitza la forta influència que tenen les relacions primerenques dels infants amb els pares en el desenvolupament de la personalitat i, en un gran nombre de casos, en l'origen de trastorns psíquics.

Aquests coneixements al voltant de la imprescindible vinculació afectiva de l'infant amb els pares han portat a emprar el terme *privació* per a aquelles situacions en les quals, per les causes que sigui, ha fallat la presència de la mare o d'alguna persona que la substitueixi satisfactòriament, però també parlem de *privació afectiva* en els casos en què, malgrat llur presència, els pares no han sabut respondre a les necessitats emocionals del nen, o àdhuc han tingut un comportament negligent i inadequat amb ell. Des d'aquesta perspectiva, les investigacions sobre la vinculació afectiva i les seves conseqüències han portat a classificar els infants dels dos sexes en dos grans grups: *els segurs* i *els insegurs*. Els nens que han gaudit d'una cura atenta, afectiva i sensible per part dels pares han desenvolupat una vinculació afectiva segura. Aquells nens que han sofert alguna forma de privació intensa, per manca de presència dels pares o per

falta de cura per part d'aquests, rebuig, maltractaments, abandonaments, etc., tenen una vinculació afectiva insegura. Els nens segurs mostren, en termes generals, una major estabilitat emocional, expressen una més gran curiositat per explorar el món que els rodeja, toleren millor les separacions accidentals i es retroben amb facilitat amb la mare quan aquesta torna, etc. Els nens classificats com insegurs tenen més tendència a l'ansietat, els costa més adaptar-se a l'escola, a vegades pateixen fòbia escolar, sofreixen més canvis d'humor, tenen tendència a les explosions de ràbia, solen presentar una gran ansietat davant les separacions accidentals i, quan torna la mare, solen mostrar-se evasius i irritats i els costa restablir el contacte amb ella. Dins d'unes línies de prudència, podem dir que els estudis i seguiments sobre grups d'infants mostren que les persones que han gaudit d'una vinculació afectiva prou bona acostumen a desenvolupar una millor salut mental i també tenen menys propensió a les perturbacions psíquiques que aquelles que han sofert un dèficit d'aquella vinculació. Tot això posa de manifest la importància ineludible de la presència afectiva, sensible i curosa dels pares en l'atenció dels infants.

Vull acabar advertint que tot el que he dit no ha de portar als pares a sentir-se aterroritzats, ni a pensar que qualsevulla fallada en l'afecte que han de mostrar a llurs fills hagi de provocar greus conseqüències per a aquests. Els infants són molt generosos; recullen sempre l'amor que se'ls dona, i obliden i perdonen fàcilment els dèficits i mancances que poden sofrir. I, per altra banda, els pares també tenen dret d'enfadarse i renyar quan convé, encara que mai de pegar. El que compta és que els infants percebin en els pares l'actitud constant d'amor, tendresa i cura vers ells, que se sentin estimats i que copsin que llur amor és reconegut i acceptat. Si és així, se superaran sense problemes les petites incidències que puguin presentar-se en la vida de cada dia. Cal tenir en compte que l'ofici de pare i mare, com el de fill, s'aprèn cada dia, a través de l'experiència, no exigint-se un mateix excel·lir en aquest paper, sinó sabent-se perdonar les pròpies imperfeccions i aprenent-ne per tractar de millorar en aquesta difícil tasca de ser un bon pare, una bona mare o un bon fill ■

Joan Coderch

JOSEP PUJOL / SÍLVIA PUJOL
Edebé - 18,5 x 18,5 cm. 20 pàgs
Cartoné

En David i la Laura
a la muntanya

5,95 € - Ref. 107088.1

En David i la Laura
al mas dels avis

5,95 € - Ref. 107089.1

El ratolí surt a fer un mos

LYNN ROSSITER McFARLAND

Traducció: Rosa Borràs

Ed. La Magrana

21 x 26 cm. 36 pàgs. Tapa dura

A partir de 3 anys

10,00 € - Ref. 107066.1